

OARE CHIAR L-AM ÎNTÂLNIT PE COHEN?

Mi-am încheiat articolul anterior pe-un ton resemnat-filozofic, rezumabil în felul următor: atunci când nu sunt șanse de-a ține se împlini o dorință, e mai bine să nu și se împlinească! Sună cam a la Paulo Coelho (adică de-un kitsch mortal), dar cred că fraza conține un lucru adevărat. M-am consolatat spunându-mi că e preferabil să nu-ți întâlnești idolii, pentru că ai putea fi dezamăgit. Convingerea mi s-a consolidat în anii de frecventare a lumii literare. Indivizi ce transmiteau prin scrisul lor intense, nobile vibrații, s-au dovedit a fi de-o incredibilă bădăranie ori meschinărie. Pentru a-mi digera mai ușor eșecul, m-am îmbărbătat cu gândul că poate nu există nici o legătură între Cohen, cel din imaginația mea, și omul în carne și oase. Că, la o adică, e mai bine ca lucrurile să rămână ca înainte: să mă mulțumesc cu muzica și textele lui.

Și totuși, nu mă resemnasem. Ceva-ceva îmi spunea că întâlnirea va avea loc, deși nu știam cum și când. Vestea a sosit printr-un email, la începutul săptămânii concertului de la București. Vorba a celuiși Coelho: când îți dorești cu adevărat un lucru, întreg universul conspiră în favoarea ta! Un șir de întâmplări - asupra cărora nu insist: mailuri și telefoane pe ruta Washington - Los Angeles - Londra - București - au făcut ca Leonard Cohen să revină asupra deciziei impuse de staff-ul turneului: și anume, ca în perioada concertelor să evite absolut orice fel de întâlniri.

Și iată-mă, la patru și jumătate fix, duminică, 21 septembrie, la intrarea de pe Mărăști a Stadionului "Arcul de Triumf". Mă înțelesesem la telefon cu managerul turneului, Mike Scoble, un englez de-o politețe și căldură exemplare, să mă preia. "Port jeansi albaștri și am pe piept un ecuson vizibil de la distanță." Mă gândesc, la repezeală, ce semn distinctiv aș putea purta eu. Mă decid: "O să am cu mine o carte roșie. Nu a lui Mao, ci cartea mea despre Cohen!". Mike râde și spune: "See you in a minute."

Zis și făcut: în câteva zeci de secunde apare la poartă. Lumea încă nu se adunase, așa că ne identificăm instantaneu. Trecem de gârzi, intrăm pe culoarele ce duc spre stadion și ajungem la doi pași de scenă. Acolo, împreună cu orchestra, Leonard Cohen facea proba de sunet. Tocmai cânta, cu o ușurință și detașare pe care aveam să le descopăr și în timpul concertului, una dintre cele mai

frumoase piese ale sale, "Hallelujah". Era exact cuvântul, urmat de semnul exclamării, ce încheia emailul prin care Leon Wieseltier mă anunța că-l convinsese pe Cohen să mă întâlnească.

Ne deplasăm în spatele scenei, unde e organizat, printre vitrine, diplome, trofee, medalii și mingi de rugby, un fastuos bufet: observ în grabă farfurii cu somon fumé, felii cu carne rece de pui, fructe, prăjituri, sucuri naturale, băuturi răcoritoare. De jur împrejur, canapele. Stau de vorbă câteva minute cu Robert Kory, actualul său agent. Aflu - și fac ochii mari - că e fostul soț al lui Anjani Thomas, "vocea de fundal" a discurilor lui Cohen și actuala parteneră de viață a cântărețului. Kory e amabilitatea însăși.

Abrupt-misterios, pe jumătate complice, pe jumătate invadat de-o mândrie pe care n-o poate reprima, îmi povestește, teatral, cum a recuperat banii dispăruți din conturile cântărețului, cum a decurs turneul din vară ("Cel mai mare concert a fost în Anglia, șaizeci de mii de spectatori!"). Deduc, de asemenea, că în ultimele zile a făcut intense explorări ale Bucureștiului. Se simte din felul în care vorbește despre vinul și fetele noastre.

Stând cu spatele la ușă, nu observ sosirea lui Cohen. Mă întorc și-l descopăr la un pas de mine: zâmbitor - un zâmbet de unchi poznaș, plin de energie și bună dispoziție, cu ochii lucind cuceritor, ochi de om tânăr și bun -, îmi întinde mâna și ne salutăm îndelung. Îmi mulțumesc - el mie! - pentru onoarea pe care i-am făcut-o, îmi spune cât de mult l-a încântat cartea pe care am scris-o despre el și că se bucură să-l facă o plăcere, întâlnindu-se cu mine, și lui Leon Wieseltier. Încerc să-mi desprind, copleșit și jenat, mâna. Continuă să mi-o strângă. Nu știu ce să-i spun. În cele din urmă, găsesc câteva fraze amnice, îi urez la mulți ani și îi ofer sticla cu vin adusă pentru ziua lui. O primește cu încântare, îi explic că m-am gândit la semnificația etichetei - e o sticlă de "Domeniile Coroanei" -, pentru că stadionul unde avea să cânte se află pe fostele proprietăți regale.

E fericit și consider că e cel mai bun mo-

ment să salut și să plec. "Please, don't go!", rostește, și mă prinde de braț. "Avem atâtea lucruri să ne spunem!" Ne așezăm pe una din canapele și răspund ca un automat întrebărilor lui. "Cu ce te ocupi în viața?" Îi spun cum

îmi câștig traiul. Îmi cere să-i povestesc despre Mănăstirea Cașin. I se pare fabuloasă. "În timpul repetițiilor, o priveam fascinat de pe scenă, și cred că e cel mai frumos loc unde am cântat vreodată. Parc-aș fi în Grecia, dar și în Franța. Arcul de Triumf seamănă frapant cu cel de la Paris." Mă întrebă apoi dacă în România cuvântul "țigan" are un sens peiorativ: apare de vreo zece ori în cântecele sale și n-ar vrea să jignească pe nimeni. Îl asigur că nu. Invoc mai multe titluri de românești și cărți (între care și *Cântecul țigănești* ale lui Miron Radu Paraschivescu.)

Îmi cere să-i spun cum se pronunță corect "București". La a doua rostire, cuvântul sună desăvârșit. (Vreo trei ore mai târziu, îmi zâmbesc în barbă, mândru de talentele mele de fonetician, când Cohen pronunță pe scenă, cât se poate de corect, numele orașului: am și eu o contribuție la triumful lui!) Îl învăț alte câteva cuvinte românești: "mulțumesc", "bună ziua", "poftă bună". Revine, obsedat, la frumusețea mănăstirii. Îi rostește numele în diverse feluri. Bisilabic (Ca-șin), cu accent pe prima silabă, apoi pe a doua. Mă privește întrebător. "Accentul e pe ultima!" Zâmbesc.

Încerc din nou să plec. "No, stay, please. Hai să mâncăm ceva." Făstâcit, inert, strivit, îl urmez împreună cu managerul și câțiva din membrii orchestrei în sala de mese. "Catering-ul e minunat. Eu sunt vegetarian, însă îmi place să privesc felurile de mâncare." El gustă puțin dintr-o supă cu fasole, însă cei din jur nu se sfiesc să-și umple farfuriile până la refuz. Nu sunt tocmai un dușman al mâncării, dar mai mult de-o cafea nu reușesc să beau. Vorbim, ne amuzăm - vorba vine! -, încerc să-mi întipăresc în minte fiecare secundă a acestei întâlniri. Totul decurge atât de firesc, de parcă ne-am fi cunoscut de când lumea. Cuvintele, senzațiile, stările trec în goană prin memoria mea, lichefiat și lunecos.

Nu se agată nici o scamă de amintire. Discuții banale, ca între vechi cunoscuți. Nu cred că se spune ceva memorabil. Iar dacă se spune, eu nu reușesc să rețin nimic. Nu simt în aer magia artei înalte, iar presupusa paranoie a mediului artistic lipsește cu desăvârșire. În jur, doar oameni normali, obișnuiți să-și vadă de meserie. E o masă calmă și relaxată, ce nu trădează în nici un fel că între noi s-ar afla o ființă excepțională. Îi privesc doar luminița din ochi, zâmbetul suav, prietenos, și compar vocea care mi se adresează - adâncă, vibrantă, melodosă - cu aceea de pe discuri: e identică! Mi se confirmă vechea bănuială că, de fapt, Leonard Cohen nu cântă, ci rostește versurile cântecelor!

La un moment dat, apare fiica sa, Lorca. Pare o fetișcană. Seamănă izbitor cu mama ei, așa cum o știu din fotografii: mărunțică, delicată, zâmbitoare. Atmosfera îmi amintește de aceea dintr-o familie tradițională, de la țară, în care rolurile și îndatoririle sunt limpede stabilite și însușite de toată lumea. Leonard Cohen, ca și Robert Kory, își păstrează pălăriile pe cap și în timpul mesei. Lorca se mișcă sprintenă de la un grup la altul, iese din încăpere, revine: e liantul acestei lumi în care tatăl ei reprezintă punctul fix.

Se aduce un tort. Stau la masă alături de cântăreț și când suflă în lumânări îmi vine - prostește - să suflu și eu! Îi cântăm "Happy Birthday!" El ne mulțumește tuturor, făcând gestul oriental de salut cu palmele împreunate. "Mai lipsește ceva", spune, și iese din încăpere. Se reîntoarce peste câteva minute cu sticla mea de vin! O desface și, din pahare de plastic, bem în cinstea lui.

Trecuseră aproape două ore, dar nu-mi aduc aminte cum s-au scurs și ce am vorbit. Îi văd doar luminițele din ochi, zâmbetul de om bun. Cineva are inspirația să-l fotografieze cu pălăria la piept, la ieșire, când mă decid în sfârșit să plec, iar el, conducându-mă până la poartă, mă salută în chip de bun rămas. Chiar dacă aparatul nu e de mână întâi, luminițele din ochi s-au imprimat exact așa cum sunt: vii, generoase, tandre, de-o mătăsoasă incandescentă. Le contemplan acum, improbabile și halucinante, ca pe-o nălucă a propriei mele memorii defecte.

MIRCEA MIHĂIEȘ
(Din "România literară"
nr. 39/30 octombrie 2008)

LA CE SERVEȘTE BUCURIA

În urmă cu câteva săptămâni, poate în octombrie, încă, a fost lansată, în versiune română, în Sala Mare de recepții a Institutului Cultural Român din București o carte de excepție a regretatului scriitor israelian Shmuel Almong, cunoscut istoric și reputat om de cultură: *Sionism și istorie*. O carte care se ocupă, în fapt, de numai zece ani din istoria Sionismului mondial. O carte care reflectă deceniul de frământări și de dispute acerbe, intelectuale, care au urmat primului Congres de la Basel și care consfințește ideea întoarcerii evreilor de pretutindeni în vechea lor patrie, milenarul Sion. Mărturisim că a fost o surpriză plăcută, lansarea acestei cărți, tocmai în incinta Institutului Cultural din București, în prezența președintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, a unor reprezentanți de frunte ai intelectualității, lideri de opinie și a unor pasionați, real, de problemele istoriei. Lansarea având ca moderator și gazdă primitoare pe directorul-adjunct al Institutului, profesorul și scriitorul Mircea Mihăieș.

Îl cunoașteam pe Mircea Mihăieș din variata sa activitate, dar mai ales, pentru noi, din inspiratul studiu care prefațează cartea lui Leon Wieseltier, *Kaddish*, ca și din cartea, binecunoscută pasionaților de literatură și muzică, închinată lui Leonard Cohen, excelenta traducere a unora din poeziile sale fiind

semnată de Mircea Cărtărescu.

Am ținut să reamintesc studiul lui Mihăieș la „investigația” întreprinsă de Leon Wieseltier asupra semnificațiilor și tradițiilor religioase ale *Kaddish-ului*, rostit de trei ori pe zi, timp de 11 luni, după deces, de către rudele cele mai îndurerate sau apropiatii sufletește ai celui trecut într-o altă lume.

Deși inițiat în iudaism și respectând, la moartea părinților mei, rostirea acestei tradiționale rugăciuni, nu înțelesesem, până la întâlnirea cu Wieseltier și cu studiul lui Mihăieș, rațiunea complexă și învăluitoare a acestui Kaddish, în care numele celui dispărut nu este rostit niciodată, rugăciunea fiind, de la un capăt la altul, un elogiu adus Creatorului Divin care a hotărât Ordinea Lumii și a statornicit drumul nostru prin viață, pentru a respecta și a înfăptui Legile Divinității, rosturile cele mai secrete și profunde ale trecerii noastre prin scurta existență pământească.

În aula Institutului Cultural Român din București, la lansarea lucrării de istorie și statornicire peste timp a Israelului în Țara Făgăduinței, nu puteam să omیت meritul celui care a cercetat istoria *Kaddish-ului*, ca nimeni altul, și care continuă să o facă prin variate studii conexe, publicate periodic în paginile *României literare*. Vă mulțumim, domnule Mihăieș.

Recenta vizită în România a lui Leonard Cohen - vezi materialul de mai sus - ne-a prilejuit atât nouă cât și celui care-a militat pentru traducerea lui Cohen în limba română o emoționantă regăsire sufletească. Textul lui Mihăieș e prea frumos pentru a-l mai comenta.

Voi mai adăuga că m-a impresionat, în aceste ultime zile, și emoționantul apel la înțelepciune și luciditate semnat de domnul Horia Roman Patapievici, după ce a aflat despre cumplita vandalizare a Cimitirului evreiesc din Șoseaua Giurgiului. Am preluat o suită de extrase emoționante din comentariul semnat de domnia sa. (Vezi pagina 3 a revistei)

Și ar mai fi ceva demn de semnalat în acest elogiu nespun până azi, pe care-l îndreptățește activitatea Institutului Cultural Român. Au

apărut de curând două lucrări care definesc exemplar strădaniile celor care încearcă să ne facă mai bine cunoscut Israelul, cât și pe marii creatori evrei din România sfârșitului de veac XX, precum și a celui în curs. Este vorba, mai întâi, de editarea în limba română, la București, a cărții - definitorie pentru autorul ei - Yotam Reuveny - *Întoarcerea*. Am publicat de curând o prezentare a acestui îndrăgostit de țara sa de origine, pe care vine să o revadă, după 1989... nu, nu vom povesti cartea! Se cere citită! A doua lucrare, apărută aproape simultan, este un volum reprezentând integrala prozelor lui Mircea Săucan, cele mai multe apărute după stabilirea sa în Israel. Din nou, o carte de căpătâi.

Mai rămânea să aflăm și să informăm cititorii despre acțiunile desfășurate de Institut în Israel, expresia cea mai încărcată de semnificație fiind recenta vizită a poetei Ana Blandiana la Tel Aviv cu prilejul lansării în limba ebraică a unui inspirat volum de poezie. Am citit, de curând, o pagină întreagă, un adevărat *laudatio* închinat poetei de către apreciatul critic Zoltan Ternér, în *Jurnalul Săptămânii*. Traducerea volumului a fost semnată de doi confracți întru poezie, Moshe Garnot și Shaul Carmel. Va trebui, cândva, și acest *laudatio*, de extremă rigoare, reluat și de revista noastră. Pentru moment, ne vom încheia comentariul chiar cu versurile poetei.

LA CE SERVEȘTE BUCURIA

Învată să nu te mai bucuri,
Învată să nu mai ucizi
Cu zâmbetul și cu mângâierea.
Un singur răs al tău
Poate doborî păsările de pe crengi,
Păsările pe care numai o nefericire
Le-ar mai fi putut ține în viață.
Fiecare bucurie rănește pe cineva.
În lumea noastră la ce servește bucuria?
Noaptea visez armate întregi hohotind
În timp ce noi cădem ca spicele în jur.
Ana Blandiana

Alăturăm câteva din versurile reproduse de Zoltan Ternér în "Jurnalul Săptămânii":

Vreau tonuri clare / Vreau cuvinte clare,
[...] Vreau să-nțeleg ce sunt, ce sunteți, / Delimitând perfect de răs sudalma / Vreau tonuri clare / Și culori în stare pură / Vreau să-nțeleg, să simt, să râd, / Prefer acestei fericiri ambigue / În totul clar îngrozitorul meu prăpăd"

R.E. pt. conf.
D. DORIAN și NEDEEA BURCĂ

P.S. Să-i mulțumim lui Mircea Mihăieș pentru sprijinul și atenția pe care o acordă, constant, colegei noastre din Timișoara, Luciana Friedmann, la realizarea unei mult-visate lucrări de doctorat.

השמחה - למה היא מועילה

למד לא לשמח,

למד לא לרצח

בחיוך ובלטוף.

צחוק אחד שלך

כול להפיל צפרים מענפי העץ.

צפרים שרק האמללות

יכלה לשמור בחיים.

כל שמחה פוצעת מישהו.

בעולמכם השמחה - למה היא מועילה?

בלילה אני חולקת על צבאות מתפרצים, צוהלים

ובה בעת אנו נופלים סביב כמו שקלים.

În război

Nu trebuie în război să fii
Pentru ca oamenii dragi ție,
pentru ca tu, să fii adeseori
cuprinși de moarte.
Ajunge să porți povara
multor clipe lungi
de-asupra ființei tale adunate.
Ajunge ca cei care urăsc
mormintele iubite mult de tine
să-ți spună că ești evreu

FELICIA MOHR